

Anna Davis

Olen töissä Lontoossa, aivan Piccadilly Circusin kulmilla, West Endin sydämessä, Britannian kaupallisen kustannustoiminnan nuhruisessa keskipisteessä. Kaikki, mitä tänään puhun, on pitkälti peräisin sieltä...

Ystäväni Suzannah on kirjoittanut ja julkaissut 13 romaania. Seitsemän ensimmäistä olivat pienelle kankaalle maalattuja, nykyaikaan sijoittuvia ja pisteliäästi kirjoitettuja tarinoita, jotka suuntasivat värähtämättömän valokeilansa esikaupunkeja kansoittavien päähenkilöidensä sisäiseen elämään. Suzannah kirjoitti teinityttöjen kiihkeistä ystävyysuhteista, intohimoisista rakkausjutuista, jotka jäivät täpärästi toteutumatta, polttavasta katkeruudesta ja sisarusten petollisuudesta toisiaan kohtaan. Näissä tarinoissa ei ollut avaria maisemia eikä kaukaisia taivaanrantoja, ei joukkokohtauksia, ei julistuksia kansakunnan tilasta. Ne olivat intiimejä romaaneja, joissa ihmiset kuiskivat nurkissa ja itkivät itsensä uneen. Se oli Suzannahin oma maailma herätettynä eloon kirjan sivuilla – vaikka ei tietenkään suoraan, sillä kunnon kirjailijana hän ei tyytynyt toisintamaan elämänsä romaanimuodossa. Mutta kuinka valtavia olivat ihmisten ilmaistematta jääneet tunteet

ja kuinka pieniä heidän arkisen elämänsä ympyrät – se oli hänen kirjojensa aiheena. Ja kirjoja ilmestyi yksi toisensa jälkeen. Arvostelijat rakastivat niitä – kerran häntä jopa kutsuttiin hänen suureksi huvikseen “sielun puusepäksi” – mutta kirjat eivät olleet niin “isoja”, että niillä olisi voitettu palkintoja. Ne eivät myöskään herättäneet sellaista huomiota, että niitä olisi kirjakauppojen hyllyillä sijoitettu parhaille myyntipaikoille. Yksi kerrallaan ja aina vain vähemmin äänin ne floppasivat.

“Kustantaja on pyytännyt minua kirjoittamaan jotain kaupallisempaa”, Suzannah kertoi minulle. “Hänen mielestään minun pitäisi ajatella lukijaa – mitä lukija haluaa. Mutta mistä minä sen tiedän? Osaan vain sen, mitä teen – enkä mitään muuta.”

Sellaista kamppailua käyvät monet romaanikirjailijat yrittäessään luoda uraa – heille kirjoittaminen on rajankäyntiä sen välillä, mitä he haluavat kirjailijoina sanoa ja mitä markkinat vaativat. Useimmille meistä kysymys ei ole yksinkertaisesta valinnasta kahden polun välillä – sen sijaan haluamme saada aikaan tasapainon, jonka ansiosta voimme pysyä uskollisina kirjallisille aikomuksillemme samalla kun onnistumme jollakin keinolla vakuuttamaan kustantajat siitä, että meiltä on syytä hyväksyä jälleen uusi

käsikirjoitus. Se on hemmetin vaikeaa, enkä ole kirjailijanurallani aina onnistunut siinä erityisen hyvin.

Viime vuodet olen päivätöikseni johtanut perustamaani hanketta nimeltä Curtis Brown Creative, joka on Lontoossa sijaitsevan Curtis Brown Literary Agency –agentuurin yhteydessä toimiva luovan kirjoittamisen koulu. Pidämme sekä yhtiön toimitiloissa että verkossa kursseja aloitteleville kirjailijoille. Viidentoista oppilaan ryhmät valitaan paljon suuremmasta hakijoiden joukosta sen perusteella, millaisia näytteitä he lähettävät työn alla olevasta romaanistaan. Kaipaamme kerronnan kipinää tai todella hyvää ideaa – parhaassa tapauksessa molempia. Kolmesta kuukaudesta puoleen vuoteen kestävä kurssin aikana yritämme opettaa, miten kirjat pitäisi rakentaa niin että tekijän kerronta olisi niissä parhaimmillaan ja niistä tulisi ”julkaisukelpoisia” – niin vaikeaa kuin julkaisukelpoisuutta onkin määritellä. Kun vastaan tulee käsikirjoitus, jossa tosiaan on ainesta, työtoverini agentuurissa puuttuvat peliin ja ottavat oppilaan asiakkaakseen. Tällä hetkellä kuudellatoista opiskelijalla on kustannussopimus kaupallisen kustantamon kanssa, ja lisää on tulossa. Systeemi toimii.

Tarkoituksemme ei ole – toisin kuin jotkut kuvittelevat – vakuuttaa loisteliasta mutta vapaamuotoista proosaa kirjoittaville ihmisille, että heidän on keksittävä kirjoihinsa

vetävä juoni, joka antaa tietynlaisen “annoksen” tavallisten lukijoiden muodostamalle yleisölle – vaikka olenkin herra nähköön käynyt juuri näitä asioita sivuavia keskusteluja muutamien opiskelijoiden kanssa.

“Olisiko mitenkään mahdollista, että nämä kaksi päähenkilöä edes tapaisivat jossakin kertomuksen vaiheessa?” ... “Eikö sinusta tunnu, että romaanin aloittaminen pitkällisellä paasauksella romaanien tarpeettomuudesta potkaisee vähän niin kuin omaan nilkkaan?” Ei – Varoitan aivan yhtä usein opiskelijoita trendien perässä juoksemisesta ja vakuutan heille, että bestseller-tarjokkaiden lukijat haistavat laskelmoinnin jo kilometrien päästä. Neuvon heitä kirjoittamaan suoraan sydämestä.

Opiskelijat kyselevät loputtomiin kaikkea sellaista kuin: “Mikä on paras mitta romaanille?” Siihen on kaksi vastausta. Toinen on: “80 000-100 000 sanaa” – niin pitkiä käsikirjoituksia brittiläiset kaupalliset kustantamot haluavat.” Ja toinen vastaus on: “Niin pitkä kuin on tarpeen.” Yleensä vastaan sekä että ja annan opiskelijoiden itse miettiä, miten he löytävät oikean tasapainon.

Patistan jatkuvasti opiskelijoitani lukemaan paljon uusia romaaneja, jotta he saavat käsityksen siitä, mitä markkinoilla liikkuu, mutta varoitan samalla heitä

apinoimasta kulloistakin kuumaa menekkiteosta. Ja ymmärrän jälleen oikein hyvin tähän sisältyvän ristiriidan. Olen usein kuullut työtoverieni eli agenttien ehdottavan, että opiskelijoiden pitäisi analysoida jotakin trendiä – vaikkapa nykyistä “kotoinen noir” –villitystä, kuten *Kiltti tyttö*, *Kun suljen silmäni*, *Nainen junassa* jne. – (ovatko psykologiset trillerit suosittuja myös Suomessa?) – mutta sitten heidän pitäisikin trendin seuraamisen sijasta yrittää ennustaa, mikä sen seuraava käänne on, ja tavoitella sitä. Olen myös kuullut heidän suuressa viisauudessaan kertovan opiskelijoille, että kustantajat eivät todellisuudessa etsi uutta ja mullistavaa kaunokirjallista teosta – se sijaan kustantajat janoavat romaaneja, jotka ovat hyvin samanlaisia kuin parhaiten menestyneet kirjat, mutta kuitenkin pikku hiukan erilaisia. Niinpä kaupallisen menestyksen avain näyttäisi olevan, että osaa olla erilainen mutta silti myös samanlainen kuin mitä markkinoilla jo on. Masentava neuvo, jota on jokseenkin mahdotonta noudattaa... Jätän sellaisten antamisen työtovereilleni.

Omasta puolestani sanon, että olen kirjoittanut ja saanut julki viisi romaania. Olin kuusitoista vuotta naimisissa toisen kirjailijan kanssa (joka on esiintynyt aiemmin Lahden kirjailijakokouksessa); kirjoitimme samassa huoneessa ja kirjoittaminen oli meille koko

maailma. Se oli upeaa. Minulta julkaistiin kolme romaania kolmessa vuodessa; sanoja ja tarinoita vain virtasi sisältäni. Myöhemmin, isäni kuoleman ja kahden lapseni syntymän jälkeen, seurasi vielä kaksi romaania hitaampaan tahtiin, katkonaisemmin. Minun piti ponnistella, jotta sain sen kaiken tasapainoon – siis kirjoittamisen – mitä se merkitsi minulle, mikä oli sen tarkoitus. Nämä kaksi viimeistä romaania, jotka myivät Britanniassa paljon paremmin kuin aiemmat kirjani, merkitsivät minulle kirjailijana paljon vähemmän – niiden kanssa olin kulkenut kauas sieltä, mistä aloitin, ja kustantaja olisi halunnut minun jatkavan vielä eteenpäin samaa tietä pitkin. Samaan aikaan sisäinen elämäni oli imetty kuiviin. Viidennen romaanini loppuvaiheissa minun oli ihan oikeasti kiskottava sanat sisältäni. Sitten, kun avioliittoni kariutui, kanavoin tarmoni luovan kirjoittamisen koulun perustamiseen ja kehittämiseen, ja kirjoittaminen loittoni minusta yhä etäämmälle, vaikka käytin yhä enemmän aikaa siihen, että puhuin kirjoittamisesta ja yritin auttaa muita kirjoittamaan. Lopulta tämä uusi rooli ihmisenä, joka puhuu kirjoittamisesta, mutta ei itse kirjoita, oli viedä minulta järjen. Yrittäessäni ryhtyä taas kirjoittamaan – istuessani loma-aikaan meren rannalla – kyhjäessäni pöytäni ääressä silloin harvoin, kun minulla on omaa aikaa lasten

ollessa isänsä luona – olen saanut aikaan irrallisia sivuja, umpikujia, erehdyksiä. Minusta tuntuu, että minulla pitäisi olla enemmän sanottavaa romaanin keinoin kuin koskaan. Haluaisin kiihkeästi keksiä konstin, jolla voisin muuttaa taannoiset kokemukseni kertomakirjallisuudeksi ja tuottaa jotakin, mikä koskettaa myös muita – jotakin, mistä ihmiset sanoisivat: ”Juuri niin – noin se on. Noin se on oikeasti.” Haluni kirjoittaa on suurempi kuin koskaan, ja kaikki sanovat, että uudesta romaanistani tulee paras kirjani... mutta kun se juuri on niin kauhean pelottavaa. Kurkkuani kuristaa jo ennen kuin olen saanut ainuttakaan sanaa ulos. Lisäksi tiedän, millaista kirjallisuusmarkkinoilla on, koska olen ollut monta vuotta päivätöissä Britannian suurimpiin kuuluvassa agentuurissa – ja se vie minulta uskoa kykyihini. Saanko enää koskaan aikaan mitään niin vetävää ja ajankohtaista, että se kiinnostaa ensimmäistäkään kustantajaa – samalla kun minulla tietysti on rohkeutta erottua joukosta? Kun olen opettanut kirjottamista, sisäisestä kustannustoimittajastani on tullut niin suuri ja ruma, että se istuu nyt edessäni kuin ilkeä ja valtavan suuri rupikonna. Kun asetun kirjoittamaan, se on tiellä eikä suostu väistymään.

Mikä tuo minut tähän hetkeen – Lahteen. “kirjailijaan tasapainotaiteilijana” – aiheeseen, joka on monissa teistä

herättänyt syvällisiä ajatuksia politiikasta, etiikasta, taiteen synnystä ja kirjallisuuden tulevaisuudesta. Minulle se merkitsee yksinkertaisesti jatkuvaa kamppailua, jotta voisin kirjoittaa, jotta voisin jatkaa kirjoittamista ja jotta voisin kirjoittaa jotakin, millä on merkitystä sekä minulle kirjailijana että myös lukijalle.

Mutta palataksemme – hetkeksi - Suzannahiin. Miten hän ratkaisi oman keski-ikänsä kriisinsä? No – sanalla sanoen, hänelle vastaus oli historia. Tudorien Englanti. Henrik VIII ja sitä rataa. Hänen suunnitelmansa tulivat minulle yllätyksenä, kun hän kertoi niistä. ”Aikamoinen irtiotto”, muistan sanoneeni.

”Eipä oikeastaan”, hän vastasi. ”Ne ovat samoja juttuja, joita olen koko ajan kirjoittanut – mutta mekot ovat isompia.” Ja niin siinä kävi. Niitä romaaneja on nyt kuusi – ne ovat yhä yhtä intiimejä lähikuvia kuin aina ennenkin – mutta aika ja paikka vain ovat jotakin muuta. Suzannah ei vielääkään kirjoita joukkokohtauksia eikä avaria maisemia, joten suuria pitoja, taisteluita tai kruunajaisia ei ole. Sen sijaan hovineidot kuiskivat nurkissa, kuninkaan sokerileipuri petkuttaa kaikessa hiljaisuudessa miestä, joka on torjunut hänet, ja nuori kuningatar esittää rakastavansa vanhaa aviomiestänsä potiessaan salaista, polttavaa intohimoa. Arvostelijat eivät pidä näistä Tudorien ajan

romaaneista yhtä paljon – niissä on usein kannessa tyttö Tudorien ajan mekossa, mikä ei ole kaunokirjallisille arvostelijoille mieleen, ja niitä kaupitellaan valintamyymälöissä siinä kuin hienoissa kirjakaupoissa. Mutta oikeasti ne ovat kirjallisesti aivan samalla tasolla Suzannahin aiempien romaanien kanssa. Asia on juuri niin kuin hän väittää – samat jutut, isommat mekot. Niitä menee kaupaksi tuhatmäärin.

Kirjailijat ovat rohkeita, jopa ylimielisiä – sekä nerouden että egon ajamia – alati varmoja siitä, että maailman on saatava kuulla heidän tärkeät sanansa. Vai ovatko? OK, olen tavannut myös sellaisia kirjailijoita. Heitä saattaa olla tässäkin teltassa. Usein kirjallinen rehvastelu on kuitenkin väliaikaista – kirjailijan tuotanto sattuu solahtamaan kauniisti vallitsevaan kirjalliseen trendiin, ja tuloksena on itseriittoisuutta, joka haipuu kyseisen trendin myötä vuoden tai kahden kuluttua. Useimmat tuntemistani kirjailijoista ovat kärkeviä, herkkiä ja epävarmoja ihmisiä – vaikka he usein kätkevätkin epävarmuutensa paksun mahtailun kuoren alle. Nämä kirjailijat eivät ole yhtä varmoja itsestään, eivät yhtä varmoja siitä, että heidän sanottavansa kestää aikaa, että joku haluaa jatkossakin julkaista heidän teoksiaan. Jos heiltä kysyy, rakastavatko he kirjoittamista, he luultavasti sanovat: “No en varmasti –

minä vihaan sitä. Sydämeni pohjasta.” He kuitenkin jatkavat kirjoittamista. Minusta tuntuu, että suuri kirjallisuus on peräisin sieltä, missä kaikki on epävarminta ja vaaranalaisinta. Suuret kirjailijat ovat usein ihmisiä, joille kirjoittaminen on taistelua, jatkuvaa tasapainoilua. Ja juuri siihen – hyvät ystävät – minäkin panen toivoni.